

KÕIGI MAADE TÖÖLISED ÜHINEGE

RÜNNAK

NOORSOTSIALISTLIK AJAKIRI

2/3 — veebruar/märts 1931

VI aastakäik

TÖÖKOJAS.

Rütm rauahelinas ja haamrilöögis,
 ääs annab hoogu uut, metallis tukse;
 ja auruvasar langeb, hirmsas hoogis
 kui lööksid lahti uue elu ukсед.

Kuid töö ei kisu, raud ei tõmba ellu,
 ei suuda panna unustama: milleks?
 kelle?

Neid küsimusi kuulatan kui kellu,
 mis segavad, mis taovad mõtteid
 helle.

Kruustangi vahel hoian oma elu,
 löön vasaraga pähe säädusele —

töös toitub minu vaba mõtiskelu,
 laul rauast kajab vastu erk ja hele.

Üks töö on see, mis nõuab muskli-
 pinget
 ja meistri lähenemist pelgab ala.
 On teine elu varjul oma hinges,
 kus teine ääs teeb kuumaks tahte
 sala.

Kui vile teatab viimaks lõppu tööle,
 signaaliks see on uue elu ukсел.
 Käed, nagu tahmas. Välja vastu ööle?
 Ei! hommikule! Süda kiirel tukсел.

Parteiseltsimeeste läkitusi kongressile.

KAKS LÖÖKÜLESANNET.

ESTP haruorganisatsioonidest on Eesti Noorsotsialistlik Liit olnud agaramaid. Aga ärgem kartkem kinditumast: selle parima energia pinget oleks pidanud olema veelgi kõrgem ja ta saavutiste kvantum suurem horisontaalses kui vertikaalses mõttes. Seepärast, noored, lööge sügavamalt uuel tegevuseaastal. Liidu praegune organisatsiooniline võrk on liialt hõre selleks, et pääseda ligi kõigile neile tööliskoortele, keda on tarvis tõmmata sotsialistlikku liikumisse. Noorsotsialistlik ühingu igasse tööstusekeskusse ja teise rahvarikukamasse paika — see tuleb teostada. Kohal, kus iseseisva ühingu asutamine on võimatu, vähemalt noorte seltsioon parteiühingu juurde.

Aga lüües horisontaalselt, ärge unustage ühtlasi löömast vertikaalselt. Töö tihedamaks ja sügavamaks — see olgu teie teine löökülesanne.

Oskar Gustavson,
 ESTP sekretär.

KONGRESSIKS.

Noored seltsimehed! Teie olete kõrgema tsivilisatsiooni ja õigluse kandjad. Et täita oma kohustust, peab teil olema kujunenud iseloom, vankumata tahe ning eesmärk ja teid valgustav mõistus, arendendatud tunnetus ja kohusetunne.

Armastage inimest, kuid vihake ta pahesid!

Ärge raisake oma elu, sest ta on isegi lühike, kuid olgem alati valmis teda ohverdama, kui sest tulu tuleb ligimesele ja inimkonnale.

Ärge kummarduge pimedast peast autoriteete, ärge lõmitage võimsate ees, ärge püüdke omale teed rajada meelitamise, küürutamise ja roomamise läbi — see teeb inimese alatuks ja nurjatuks. Jätk ja vastik on inimene roomajana!

Teie kuulute töölisklassile ja olete ta tuleviku kandjad! Jääge truuks töölisklassile ja ta kõrgetele ülesannetele!

Ärge paenduge, pigemini murduge!

Leopold Johanson.

SOTSIALISTLIKUD NOORED!

Kogu ilm vaeleb uue ühiskondliku korra sündimise valudes. Ajaloo ennenagemata, kümnetesse miljonitesse ulatuv töötute armee kasvab iga päevaga. Iga päevaga suurenevad töölisklassi piinad, vahetpidamata kõveneb kuhjani täidetud, kuid tarvitajale suletud varuaitade lüvedel nülga surevate töölislaste ja naiste, noorte ja vanade hädakisa. Aeg nõuab vastust küsimusele: kapitalism või sotsialism?

Vastuse andmiseks on vaja teadlikke, võimsaid inimesi, kes valmis

Ras on väljapääsu?

Majanduskriisi ummik süveneb. Mis teeb töölisklass selle vastu?

1.

Otse kohutavaks nõiasõnaks on saand viimaseil aastail majanduskriisi. See tont valitseb kogu euroopaliku tsivilisatsiooniga maailma. See kollitab nii Euroopas kui Ameerikas, kõikjal, kus valitseb kapitalistlik majandussüsteem.

Kui töölisi jääb päevpäevalt ikka enam tööta ja leivata, siis selle põhjuseks on majanduskriis. Kuid kui reaktsiooniline kodanlus tahab alandada töölise tasu, kui reaktsioonilised valitsused tahavad võtta töölis-

tel inimeseõigused ja loobuda võimaldamast elu töötuile, siis vabandatakse: kogu maailmas on kriis.

Milles on siis praegune kriis?

Tehnika paratamatu areng on tõstnud iga üksiku töölise produktiivivõime tööstuses — täiendatud masinate abil — palju suuremaks endisest. Masinad vajavad vähe inimeste jõudu. Ettevõtjad vallandavad liigsed töölised ja mahutavad saadud tulu jällegi oma sissesääde täiendamisele ja suurendamisele. Et aga samal ajal laiade töötavate rahvahul-

oleks tegudeks. On vaja inimesi, kelle hingeks leegitseks revolutsiooniline tuli. Seda tuld ei saa süüdata kustunud tukkidega, vaid põlevate tunglatega. Noorte hingedes põleb see leek. Seda leeki vajame praegu rohkem, kui kunagi varem.

Sotsialistide tänapäeva ülesanne ei seisa praeguse põhjani mädanenud ühiskondliku korra lappimises ja päästmises ega sohiabieli sobitamises kodanlusega.

Sotsialistide tänapäeva tähtsaim ülesanne on äratada kõigis proletarlastes revolutsioonilist tahet, juhtides ainukesele pääseteele ummikust, kuhu kapitalism viinud ühiskonna, — juhtides sotsialismile.

Seda ülesannet on tunnustand noored ja sellastena revolutsioonilise tule kandjatena olge tervitatud eeloleva kongressi puhul.

A. Jõeäär.

NOORSOTSIALISTIDELE.

Tänavune Noorsotsialistliku Liidu kongress langeb ühte uue koalitsioonivalitsuse algusajaga, ja paratamatult tuleb kongressil ka selles seisukohta võtta. Jälle on valitsuses kaks sotsialistlikku ministrit kuue kodanlise herra vastu. Sotsialistliku partei enamus pooldab selliseid koalitsioone. Arvult on see juba neljas kord, kus sotsialistid kodanlise enamusega valitsusest osa võtavad, aga nüüd on koalitsiooni sobitajad seltsi-

mehed ka küsimusi kaalumisele võtnud, ja platvormiks seadnud, nagu on tööpuuduse vastu kindlustamine, tööaja seadus 8-tunnise tööpäeva alusel ja vabrikuvanemate seaduse uuendamine. Ja meile on kindlaid lootusi antud, et mainitud küsimused nüüd lõplikult, seaduslikult korraldatakse. Kahtlemata on meil palju teisigi küsimusi, mis samuti lahendamist vajavad. Nimetan ainult tööliste madalaid palku ja vaesemaid eriti koormavat maksustamissüsteemi kaudsete maksude, tollide, aktsiiside, monopolide jne. teel. Kodanlised huvirühmad on eneste huvisid hästi kindlustada osanud, ja sel teel minnakse ka uue valitsuse ajal edasi. Kindel algus ongi juba tehtud. Nüüd lubatakse sotsialistide poolehõiu tasuks sotsiaalseaduste vastast paisu vähe avada ja eelmainitud seadusi vastu võtta. Need on töölisklassile kahtlemata tähtsad seadused. Aga katuse all ei ole need seadused veel mitte, ja kongressil tuleb küsida, kas see, mis sotsialistid kodanlastele peavad lubama, mitte raskemalt ei kaalu kui see, mis me kodanlaste abil loodame saada.

Need on väga tähtsad küsimused, ja vastutustundlik partei noorsugu ei pääse nende küsimuste käsitlemisest mööda, s. o. partei tuleb põlv, kellele tuleviku arenemine ükskõik ei või olla.

M. Martna.

kade sissetulek on pisike, siis need ei suuda tarvitada kuigi palju tööstusesaadusi, ka mitte suurel määral mitmekesiseid toiduaineidki. Tekib kummalgi ja kohutav nähtus: samal ajal, kui suured hulgad inimesi vajavad toitu, toiduained ei leia küllaldaselt tarvitamist; samal ajal, kui määratu suured hulgad inimesi ei suuda uuendada oma riideid, ei või osta kõigevajalisemat majapidamise tarvet, "määratud riidetagavarad, iga-sugused vabrikusaadused ootavad asjatult ostjat. Majanduskriis — see on kapitalistliku süsteemi otsekohene tulemus. Kapitalistlik süsteem ei ole huvitatud sellest, et tehnika edu vabastaks inimese liigest tööst, jaotades vajalise töö kõigi töövoimeliste vahel, ei ole huvitatud ka sellest, et kõigil inimestel oleks kasutada vajalisi tarbeaineid ja abinõusid, vaid ainuüksi kasust, profiidist. Kapitalist, kes kannatab kaupade hindade langemist, püüab veeretada oma kasu vähenemise tööliste kaela palga vähendamise ja töönormi suurendamisega. Ta vallandab tööjõud, kes osutuvad kuidagi talle liigseiks. Vähesesissetulekuga kiratsevad tööliselised ja nälgivad töötud aga ei suuda tarvitada kaugeltki niipalju, kui oleks loomulik, ja sellepärast tekib nõitunud ring: mida enam sunnitakse töölisi ja töötuid kannatama kapitalisti eest majanduskriisi kahjusid, seda enam kannatavad tarvitajate vähenemisest nii kapitalistid ise kui talupojad, kes müüvad toiduaineid.

2.

Kapitalistlikus majanduses kriisid on harilikud nähtused, eriti suure tehnilise edu ajajärgul. Praegune kriis näib sügavamana kui eelmised, ja eriti tööliklass peab mõtlema, kuidas suhtuda kriisi. Mõlemad suuremad tööliklassi organisatsioonid, Sotsialistlik Töölis-Internatsionaal ja Rahvusvaheline Ametiühingute Liit, moodustasid kriisi uurimiseks ühise komisjoni, kes oma viimasel istungil (Zürichis 21. ja 22. jaanuaril) jõudis järgnevaile tulemustele:

Et kriisist rutemini üle jõuda, on vaja töötavate hulkade ostujõu tõstmine palkade suurendamisega. Samal ajal suurte töötute hulkade töö-

lerakendamiseks ei ole teist teed, kui tööaja lühendamine. Töönädala lühendamine ühe tööpäeva võrra, 40-tunnine töönädal, võimaldaks rakendada tööle suurema hulga töötuid. Töötatavatele tuleb kindlustada elamisvõimalus alalise toetuse näol. Puhkeajal igal aastal on töölise loomulik õigus, see annab võimalust rakendada tööle ka lisatööjõude. Töötute reservi suurendavad eriti noored, keda hakatakse ekspluateerima pisikesega palga eest — tuleb kõrgendada koolikohustust 16. eluaastani. Riik ja omavalitsused peavad organiseerima kavakindlat tööd eriti siis, kui tööpuudus on kõige suurem. Tööliklassi võitlus ei ole juhitud ratsionaliseerimise vastu — see isendat tähendab suurt edu —, vaid ratsionaliseerimisega ühenduses peab käima tööpäeva lühendamine ja hoolitsemine vabastatud töölise eest. Kaubahindade määramise üle olgu avalik kontroll. Põllumajanduslikud tollid suurendavad kriise — ainsaks abinõuks põllumajanduse tulukuse tõstmiseks on põllumajanduse enda ratsionaliseerimine, mis vähendaks valmistuskulusid. Lõppeks, tuleb muuta kogu rahanduseaparaat.

Rahvusvahelise komisjoni otsused on küllalt selged: praegu majanduskriis lasub kogu oma raskusega tööliklassil — see olukord aga peab kaotama just selleks, et kriis ise võiks mööduda. Ei riiklik, ei eramajanduse „kokkuhoid“ suuda kõrvaldada kriisi — selleks on vaja ainult tarvitamisvõimelisi laiu rahvahulki.

3.

Majanduslik kitsikus, laiade rahvahulkade viletsus — see ei ole ka ilma poliitilise mõjuta. On tekkinud koguni uus reaktsiooniline vool, *fašism*, mis mängib rahvahulkade viletsuse keeltele ja lubab leida nõiasõna oma diktatuuri näol, et kaotada tööpuudus ja muud hädad. Kõigest pettunud, kõigele ükskõikseks muutunud, meeleheitel viidud töötute ja puudustkannatajate hulgad — tihti samad, kes veel eile uskusid kommunistlikku nõiasõnasse — löövadki vahest kaasa fašistlikele mürglimeestele. Kapitalistid haaravad kin-

ni fašismist, toetavad selle organisatsiooni, ja loodavad sellega võivad kaotada sotsialistlikult organiseeritud töölikonna mõju.

Meeleheide, mis tõukab veel poliitilise teadvuseta rahvahulgad kodanluse enda käsutusse, see ongi tööliklassi suurim vaenlane. See sisevaenlane on hädaohtlikum kui kapitalismi võim, millele praegune kriis võib saada saatuslikuks. Võib ju ühelt poolt sundida tööliklassile vastuvõetavat kriisilahendust kapitalistidele ja

riigivõimule päale ainult hästiorganiseeritud ja tugeva tööliklassi abil, ja sellepärast kriisi otstarbekohane kõrvaldamine, kriisi raskuste veeretamiseks tööliklassilt on vajaline tugev ja revolutsioonilise meelusega sotsialistlikult organiseeritud tööliklass.

Kas kriisi kõrvaldamine toimub ainult moraalse jõuga või see vajab ka organiseeritud töölikonna füüsilist jõudu, igal juhtumil: paranemine kriisist on tööliklassi ülesanne.

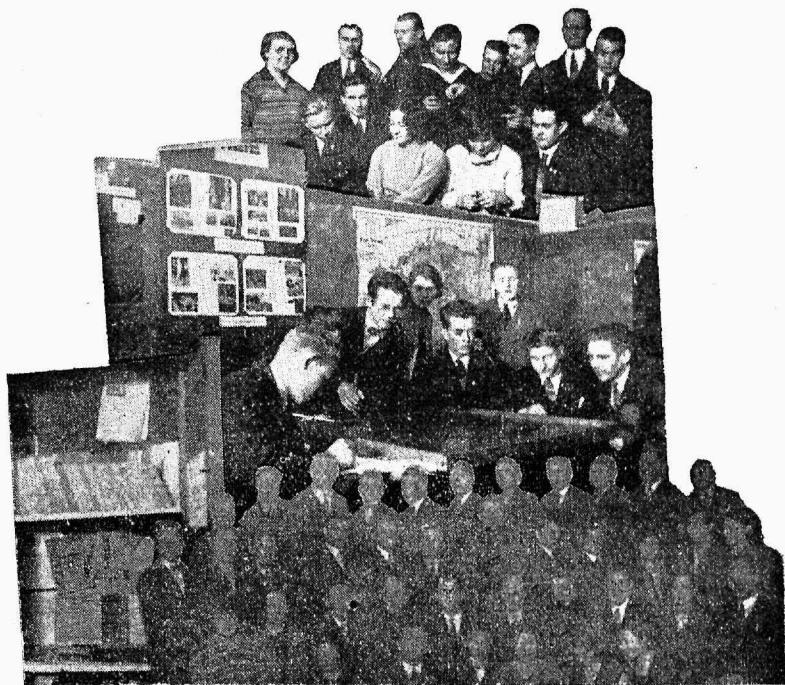
RAFAEL JUNGELSON

Töölisnoorsoolikumise küsimusi Lätis.

Noorsoolikumine ei ripu õhus. See on seotud kõige lähemalt kogu tööliikumisega ja peab vastama kõigile tööliikumisele asetatavale küsimustele. Kuid tööliikumise iga rühm, iga generatsioon läheneb pävakorras olevatele küsimustele omal viisil ja lähtudes oma eriolustikust vastab omalaadiliselt ka küsimused. Pääülesandeks, mis praegu on Läti tööliklassi ja ka selle noore generatsiooni ees, on selle ükskõiksuse võitmine, millesse langes pärast revolutsiooni tunduv osa tööliklassi. See ükskõiksus suureneb ühelt poolt tööliikumise lõhestumisega, mis tihti omandab tööliikumisele arusaamatu kuju ja tõukab neid eemale võitlusest proletariaadi vastastikkusest. Teisest küljest ükskõiksust suurendavad rasked tingimused, milles elab Läti tööliklass — madal tööpalk ja pikk tööpäev, mis ei anna tööliikumisele võimalust pühendada aega enesearendamisele ega organisatsioonile. Lätis olukord läheb halvemaks sellega, et tööliste tunduv osa on tulnud hiljuti talupoegade seast või linna väikekodanlisest keskusest, on seotud veel tuhande sidemega selle keskuse külge ega vabane veel täieliselt selle ideoloogilisest mõjust. Päale selle tuhandet töölised on pilatunud laiali väikekäitistesse, kus tunnevad tugevamini oma sõltuvust ettevõtjast ja kus raskemini kujuneb proletariaatliku ühissaatuse teadvus ja

Võitlus töölisnoorpõlve passiivsusega, klassiteadvuse äratamine, selle toomine noorpõlveorganisatsiooni ri-

dadesse ja kasvatamine sotsialistlikus vaimus — selles on Läti Töölisnoorsooliidu (Darba Jaunatne) esimene ja pääülesanne. Selle lahendamiseks on vajalik *õige lähenemine töölisnoorpõlvele*. Peab katsuma, mis huvitab praegust noorpõlve, millised on ta nõuded ja püüded. Kuid kõigile ta huvidele ja maitsetele meie ei lähe vastu. Oleme sunnitud võitlema ka harjumuse — joomise, tühiste lõbustuste, liigse spordihuvi — vastu. Kuid alati neil korral peame mõtlema, mis anname asemele. Noorpõlv ei kaldu kunagi asketismi. Keeldudes ühest, ta nõuab midagi muud asemele. Seda peab arvestama. Meie liidu eelkäija Läti sots.-dem. noorsooliit ei arvestand seda. Ta töö oli ühekülgsest teoreetilise. Ja tulemuseks liikmete arv (õige, see ei olnud ainus põhjus) langes alatasa. Praegune liit esimesest päevast astas endale ülesande anda noorpõlvele liidu paljudes algatustes võimalus leida rahuldus kõigile oma huvidele. Meie liidus on nüüd poolteist tosinat erisektsiooni: teoreetilised, kirjanduslikud, karskuse, vabamõtlemise, kaitse, koorid, draamasektsioonid, agitkolektiivid, õpilasektsioonid, kõnekoorid, mängusektsioonid, ajakirjanduse sektsioonid jne. Arusaadav, et kõigis ühinguis ei ole võimalik asutada nii palju sektsioone. Väikestel maaühingul on üks või kaks. Ja samuti endastmõistetavalt kõigi sektsioonide töö ei ole kaugeltki vajalisel kõrgusel. Kuid meie liit on noor ja meie otsime

Tallinna Noorsotsialistlik ühing:

- 1) fotoring (kelle tehtud ka teised ülesvõtted), 2) koroona ja sekretäritöö koos,
 3) raamatukapo pakub kirjandust, 4) rühm liikmeid.
 All: juhatus — enamalt jaolt juba vormipluusides.

Tallinna Noorsotsialistlik ühing.

Töölisnoorpõlve huvid ei tohi küllustuda. Kõike, mis teda huvitab, mis tal on vaja, peab saama töölisnoor oma ühingust. Selle põhinõtte järgi Tallinna ühing on korraldand

oma tegevuse. Igal õhtul võib kohata ühingu oma ruumes seltsimehi kas õpingutööl, esperanto ringis, ajakirjanduse ringis, raadio-, foto- või muus ringis, valmistamas seinalehte,

Ka meil ei puudu „iluduseõistlus“ (Tallinna ühing).

kõnekoori, laulukoori või mõnel muul harjutusel. Pääle selle veel ühingul on oma spordiring, mis töötab koos Töölisspordiliiduga. Sellega ühenduses toimib ka noorvalvurite rühm.

Iganädalastel kõnekoosolekuil on käsiteldud teemasid: Kapitalistlik majanduskriis, Ametiühinguline liikumine, Ühistegevus töölislükumises, India revolutsioon, Demokraatiavastane liikumine, Fašism Ida-Euroopas, Võitlus demokraatia eest Soomes, Poliitiline või sotsiaalne demokraatia, Klassivõitlus Balkanil, Viini tööliskonna võite, Töölisklassi ühtlus, Kommunistlik liikumine, Läti noorpölveliikumine, Isiklik agitatsioon, Töölislükumise juhid, M. Martna, Proletaarlik kunst, Moraal meil ja Nõukogude Venes, Remarque: Läänerindel muutuseta, Metsanurk: Arraste ja Pojad j. m.

Kõnelejatena on esinend pääle sms. L. Johansonil kõik noorsotsialistliku liikumisega seotud isikud.

Sotsialismi teooria alal töötab kaks õpiringi, teine neist ainelt „Sotsialismi teostamine“.

Tähelepandavamaist üritistest olgu mainitud M. Martna näitus vana sotsialisti 70. sünnipäeva puhul. Kor-

raldati ka avalik pidu oma truppide ettekannetega töötatöölise toetuseks.

Ühing on saand ka oma tuleristimise politsei poolt: läinud augustis ühing korraldas sõidu veoautol Viljandisse külaskäiguks säälele ühingu ja demokraatliku sotsialismi propagandaks. Paidest läbi sõites lauldi „Me võitlusvennad valvel“, mispäras — politsei vastava ettekande põhjal — kohus karistas asjaomaseid seltsimehi igaihte 5 krooni või kolmepäevase arestiga. Sest vabariigis ei tohi laulda tänaval mitte noorsotsialistid vaid kaitsejõudu poisid ja joounud korporandid.

Käesoleval aastal tuleb teostamisele pääle muu oma muusikaring ja ametiühinguline sektsioon.

□

Partei tunnustusi noorsotsialistidele.
„Eriti agaralt ja aktiivselt on töötanud Noorsotsialistlik Liit“.

J. P.-r., Töölise Kalender-käsiraamat 1931.

„Viimastest kongressist 1928. a. detsembris enne kõike on tugevnenud proletaarlikud noorsoo-organisatsioonid, ja neil on nüüd üle 1000 liikme.“

Partei aruanne Internatsionaalile.

veel teed, kuidas korraldada tööd õieti.

Väga tähtis on vastastikune suhtumine teiste töölisorganisatsioonidega. See on kõige lihtsam Sotsiaaldemokraatliku partei suhtes. Partei loeb meid oma osaks. Meie võtame osa kõigest partei võitlustest. Kuid meil on täieline autonoomia oma siseasjus.

Palju keerukam on suhtumine tööliissporti ja kaitsesse (SSS). Läind aastal sõlmisime nendega kokkuleppe, mille järgi sääal, kus on olemas kummagi organisatsiooni osakond, kultuuritöö jääb meile, spordiharrastused SSS-le. Kohtades, kus on ainult meie osakonnad, meie toimime ka spordiga. Pääle selle meie organisatsioonide juures võivad olla asutatud kaitseseksioonid. Peab aga tunnustama, et selle kokkuleppe teostamine pörkas mõningaile raskustele, mis veel ei ole kõrvaldatud. Viimasel ajal selgus tarve moodustada meie liidu juures pioneeride rühmi, meie V kongressil võeti vastu ka sellekohane otsus.

Kõige viimasel ajal tekkind noorteseksioonid ametiühingute juures on lähedas ühenduses meiega. Hõõrumised, mida juhtus alul, on likvideeritud, kuna meie leppisime kokku tööjaotusega. Noorteseksioonid kohustusid toimuma erandlikult ametiühingulise tööga, üldises tegevuses aga toimitakse meiega koos.

Ei ole selgund veel meie suhtumised Rahvaülikooli seltsiga, olgugi, et sääal õpib palju meie seltsimehi, ja Lastesõprade ühinguaga. Olgugi, et viimase organisatsiooni eesotsas on sotsialistid, nende töö ei oma kindlasti sotsialistlikku iseloomu.

Läti on paljude rahvuste maa. Kõik Lätis elavad rahvused on esindatud ka Läti proletariaadis. Kahjaks erirahvuste tööliste klassiteadvuse aste ei ole ühesugune. Tunduv osa vähemusrahvuste töölisi on veel oma kodanluse juhtida. Kuid sotsialism ei või võita Lätis, kui ei ole ühendatud kõigi rahvuste tööliised. Seepärast Läti töölisliikumine on püüdnud ikka olla rahvusvaheline. Noorpõlv ühines sellega, ja võib olla uhke oma saavutistele. Meie liidus pääle läti keelsete on veel vene ja

juudi osakondi, mis mängivad väljapaistvat osa meie liidu elus. Oleme alustand saksa ja poola töölisnoorpõlve organiseerimise. Tunnustame ometi, et selles suunas on vaja töötada veel väga ja väga palju.

Veel üks probleem on nii kogu Läti töölisliikumise kui töölisnoorpõlve liikumise ees. Viimase viie aasta kestes meie töölisliikumine, samuti ka töölisnoorpõlve liikumine, on saand linna liikumiseks. Kõigis töölisorganisatsioones enam kui pooled liikmed on Riias ja peaaegu kolm neljandikku linnades. Sama nähtus on ka meie liidus. Maa töölisliikumise nõrkusel on sügavad sotsialistlikud juured, kuid meie ei või rahulduda sellega, et tunneme nõrkuse põhjust, peame kõrvaldama selle nõrkuse. Sest olgu mis on, maa poliitilise saatuse nii meil kui teil otsustab maa. Kuid maa organisatsioonitöö küsimus on väga keerukas, ja peab tunnustama, et selle lahendamiseks senni on tehtud väga vähe. Ka teest, mida mööda peame astuma maanoorpõlve vallutamiseks, meil enestel ei ole veel selget kujutlust. See selgub suurema kogemuse korjades.

Meie liikumise kasv on tõstnud esile veel ühe probleemi, millele alul pöördi vähe tähelepanu. See on sotsialistliku olustiku, sotsialistliku kultuuri küsimus. Tunneme valuga, et elame teisiti kui on vaja, et meie vaimne toit on raasukesed kodanluse lauall, ja otsime uusi teid, üritame luua uusi elamisvorme. See piüüe kõrvalisele vaateljale näib tühisena, kuid sellel on olnud suur tähendus meie töös, ja et see on esinend ikka tugevamini ja tugevamini, et sotsialistlikust kultuurist ja sotsialistlikust olustikust meil kõneldakse enam iga aastaga, näitab meie töö vilju.

Kuid olen veendund, et see probleem on mitte vähem terav teilgi, ja et üldse Eesti seltsimehed mu põgusast kirjutisest veenduvad selles, et liikumise probleemid kummaski omavahel nii lähedalt seotud riigis on peaaegu samad. Ja sellest tuleneb, et vastastikune kogemuste vahetus võib anda palju nii ühele kui teisele liidule.

Revolutsioonilise tahte organiseerimine.

Proletariaadi diktatuuri küsimust selgub, kuidas kõik tänase sotsialistliku tööliikumise vastuoksused ja vastolud lubavad juhtida end kergemini selgumisele ja kokkuleppele, alles kui on kõrvaldatud demokraatia pettekujutuslik ja patsifistlik käsitlus, mis on kodanlise klassi-ideoloogia jäänus tollest ajast, kui kodanlus ise oli revolutsiooniline klass, mis veel kutsus appi üldist harmooniat ja üldhuvidid oma nõuete toetamiseks. Ja sellest järgneb konsekvants, mis on saand tungivamaks päevanõudeks sotsialismi oleviku olukorras: et proletariaat ise peab vabanema lõplikult ja täieliselt kodanlisest ideoloogiast, et vabastuda ka tõeliselt kapitalistlikust maailmast. Näeme, kuidas kapitalismi arengu tõttu see kodanline maailm kõikjal on jäänd kitsaks nii tulunduslikele kui kultuurilistele jõududele, mis on selles tekkind. See tunnetus saab rõõmustavalt ikka tutvamaks. Ainult siia peab lisanduma veel teine tunnetus, et ka kodanluse poliitiline ja sotsiaalne ideoloogia ise sääl, ja nimelt sääl, kus see on omandand väliselt revolutsioonilised, kõigi vabadusele ja üheväärsusele suunduvad vormid, on jäänd kitsaks neis vormes arenend uuele sotsiaalsele sisustikule. Proletaar, kes ikka enam mõtleb õiguseüheväärsuse kategooriasse ja usub, et riik on võimalik muuta demokraatia arenemisega rahvariigiks, mis on üldhüvangu ja rahvaterviku mõistete juhitud, ja alistab sellele proletaarlikud huvid kui osahuvid, see proletaar on võrreldav inimesega, kes ei kõnele oma keelt vaid mõtleb ja kõneleb võõrkeeles. Ta kõneleb võõra klassi keelt, oma isandate ja kurnajate petlikku keelt, ta mõtleb 1848, ja isegi 1789 aasta mõistetega, ega ole leidnud enese keelt ega oma aega. Ta ei ole jõudnud enese olukorra ega huvide mõistmiseni ega tunne siis oma klassiülesannet, mille teostamiseks proletariaat on kutsunud ajalooliselt: *teostama seda teadlikku ühiskonna ümberkorraldust, mis ainult võib lahendada praeguse maailma*

vastuoksused, sotsiaalset revolutsiooni, uue maailma loomist.

Selle revolutsioonilise teadvuse aga proletariaat peab looma endale. Sest selleta klassivõitlus ei ole veel tõeline vabastusvõitlus ega ajaloolise edu element, vaid see on määratud paremal korral säilitama kapitalismi, tehes seda töölistele pisut väljakannatatavamaks. Ja seegi maksab ainult eeldusel, et ainult võitlus palgakõrgendusest, paremaist töötingimustest ja sotsiaalkindlustuse ülesehitamisest annab tõeliselt kindlaid tulemusi ega mitte selliseid, mis ikka hävinevad nüüdisaegse kapitalismi kuulmatult kõrge jõu ja proletariaadi vähenend enesekaitsevõimaluse tõttu. Juba kaua proletariaadi ainult ametiühinguline tegevus on surutud kaitseasendisse, ja lootus, et niinimetatud tulundusdemokraatia kaudu teostub proletariaadi iseseisvus, on just kapitalismi moodsas vormis, ja nimelt organiseeritud kapitalismis, veel utoopilisem kui sama lootus poliitilise demokraatia suhtes. Muidugi, revolutsioone ei saa meelevaldselt teha, sotsiaalseid veel vähem kui poliitilisi, ja keegi ei ole rõhutanud seda proletariaadile tungivamalt kui Marx ja Engels. *Aga see ei tähenda, et sotsiaalne revolutsioon tekib iseendast; vastuoksa, on vajaline, et proletariaat oleks valmis vaimset ja kehaliselt mõistma tulunduslikust ja poliitilisest arengust paratamatult tekkivat ümberkorraldamise olukorda ja täitma selles kasvavaid ülesandeid.* Reformismi küllastuseni korraldatud lause, et revolutsiooni ei või teha kunstlikult, kaotab selles labasuses oma päris mõtte, mis suundub sinna, et peab võitma teostada revolutsiooni, mis on küpsnud ajalooliselt; ja see küpseb seda varem, kui revolutsiooniline teadvus on levitatud proletariaadis ja kõigis tema juurde kuuluvais ühiskondlikes kihtides, ja leiab eest elava revolutsioonilise tahte. Aastakümneid proletariaadi poliitiline ja ametiühinguline organisatsioon on olnud küllalt tugev äratama proletariaati, koguma teda oma revolutsiooniliseks võitluseks ja tegema

vastupanuvõimeliseks. Nüüd aga astub esikohale proletariaadi revolutsioonilise teadvuse ja tahtmise organiseerimine, mida Marx on tähistand sõnadega „teadvuse reform“, ja milles ta on näind ühiskonna uuekskujundamise eelduse. Alles proletariaadi revolutsioonilise valmisoleku organiseerimine täiendab ta suurejoonelise ajaloolise eneseorganiseerimistöö ja võimaldab ta lõpliku vabasta-

mise. Muidu, hoolimata uue sotsialistliku ühiskonna kogu tulunduslikust küpsusest ja hoolimata vana kapitalistliku maailma kõigist kisen-davaist vastuoksustest, lähevad ikka täide kurvad sõnad:

„Kuid suurel hetkel mehed väikesed ees“. Meie kättes on antud nende sõnade tühistamine proletariaadi kohta.

Millal soovite? (Jules Rion'i maal, 1871).
Kommunaarid läksid julgesti surmale vastu.

ILJA EHRENBURG

Kommunaari piip.

On palju ilusaid linnu — kõigist neist ilusaim on Pariis.

Mürsepp Louis Roux oli sündind Pariisis. Ta mäletas 48. aasta „juulipäeva“. Ta oli siis seitsme aastane, ja ta tahtis süüa. Avas suu varesepojana vaikides ja ootas, ootas asjalt, sest isal Jean Roux'l ei olnud leiba. — Tal oli ainult püss, kuid püss ei kõlband süüa. Louis mäletas suvihommikut, kui isa puhastas oma püssi ja ema nuttis, pühkides põllega nina. Louis jooksis isale järele, — ta mõtles, et isa laseb pagari maha puhastatud püssiga ja võtab enesele kõige suurema leiva, suurema kui

Louis, majasuuruse leiva. Kuid kohatas teisi nukraid inimesi, kel ka olid püssid. Nad hakkasid koos laulma ja kisen-dama: „leiba!“

Louis ootas hinge peatades, et vastuseks sellisele imelikule laulule hakkab langema aknaist saiapäitse, sarvsaiu, kakkusid, kuid selle asemel tekkis suur kära ja hakkas sadama väikesi kuule. Keegi, kes oli kisen-dand „leiba!“, karjatas: „valus!“ Ja langes. Siis isa ja teised inimesed hakkasid tegema arusaamatuid asju: nad kummutasid maha kaks pinki, tõid naabrihoovist vaadi, katkise laua ja isegi suure kanapuuri.

Kõik need asjad nad viskasid tänavale ja ise heitsid maha. Louis taipas, et need nukrad inimesed mängivad peitu. Siis nad lasksid püsse, ja nende pihta lasti ka. Aga siis tuli teisi inimesi. Neil samuti olid püssid, nad naeratasid lõbusalt, nende mütsel särasid sured punased kokarid, ja kõik nimetasid neid „kaardivälasteks“. Need inimesed võtsid isa ja viisid ta minema mööda Püha Martini bulvaari. Püha Martini värvate ees üks muretu naine, kes oli istunud kohvikus, kisendas kaardivälastele:

„Miks viite ta nii kaugele? Ta võib saada siingi oma portsjoni...“

Louis jooksis naerva naise juurde ja avas vaikides varesepojana suu. Üks kaardiväelane võttis püssi ja laskis jälle. Isa karjahtas ja kukkus, naine aga naeris. Louis jooksis isa juurde ja hakkas hirmsasti kisendama.

Siis naine ütles:

„Laske maha ka kutsikas!“

Kuid peen mees, kes jõi naaberlaua taga, vastas:

„Kes siis hakkab töötama?“

Ja Louis jäi. Julmale juulile järgnes vaikne august, keegi enam ei laulnud, ja keegi ei lasknud. Isa Jean Roux oli olnud müürsepp, müürseppaks sai ka Louis Roux. Ta ehitas maju suvel ja talvel. Ilus Pariis tahtis saada veelgi ilusamaks. Ta ehitas teatreid ja poode, kohvikuid ja panku, ehitas ilusaid maju, et muretud naised võiksid naeratada endiselt muretult, kui tänaval puhub La Manche'i tuul ja tööliste katusekambreis keha kangestub novembridudest. Öösel aga lamas haisevas kongis Musta Lese tänaval Püha Antooniuse agulis.

Kui tal täitus kakskümmendviis aastat ja ta kolis Musta Lese tänavale katusekambrist teise, temaga juhtus see, mis varem või hiljem juhtub kõigiga. Naabertoas elas noor päevatöeline Juliette. Louis kohtas ta õhtul kitsal keerdtrepil, läks tema juurde võtma tikke, sest tema tuleraud oli kulund ega annud tuld, aga tuli välja alles hommiku eel. Järgmisel päeval Juliette kandis oma asjad Louis' kambrisse ja sai ta naiseks, ja aasta hiljem kitsasse katuse-

kambrisse ilmus uus külaline, kes registreeriti kui „Paul-Marie Roux“.

Kevadel 1869. aastal, kui Louis Roux oli 28-aastane ja ta poeg Paul kaheaastane, Juliette võttis oma asjad ja kolis lihuniku korterisse. Ta jättis mehele Pauli, sest lihunik oli närviline mees ega armastand lapsi. Louis kiigutas poega, et see ei nutaks, kiigutas oskamatult, sest ta oskas tõsta kive, mitte aga lapsi.

Louis ehitas jälle maju ja hoidis poega. Kuid varssi algas sõda ja kurjad preislased piirasid Pariisi. Enam keegi ei tahtnud ehitada maju, ja lõpetamata majade telingid olid tühjad. Louis' ei olnud tööd, ei olnud leiba, aga kolmeaastane Paul juba oskas avada suud varesepojana vaikides. Siis Louis'ile anti püss. Sellega ta ei läind laulma ega kisenud, kuid nagu paljud tuhanded müürseppi, puuseppi ja seppi hakkas kaitsma Pariisi kurjade preislaste eest.

Väikese Pauli võttis oma juurde hää naine, aiaviljapoe omanik proua Monot.

Kuid ühel hommikul tal kästi loovutada kahur ja minna tagasi Musta Lese tänavale. Inimesed, keda hüüti „Vabariigiks“, lasksid kurjad preislased Pariisi. Piip hambais, tusane Louis Roux kondis mööda Püha Antooniuse aguli tänavaid.

Preislased tulid ja läksid jälle, kuid keegi ei ehitand maju. Paul avas suu varesepojana, ja Louis Roux hakkas puhastama oma püssi. Siis seintele kleebiti vali käsk, et töömehed annaksid ära oma püssid, sest need, keda hüüti „Vabariigiks“, tuletasid meelde 48. aasta juulipäevi.

Louis Roux ei tahtnud anda oma püssi, ja temaga kõigi agulite töömehed. Nad läksid püssidega tänavale ja hakkasid laskma. See oli soojal õhtul, kui Pariisis vaevalt oli aland kevad. Louis Roux märkas, et „Vabariik“ oli sõitnud ära oma tõldades. Ta küsis teistelt töömeestelt, kes jäid selle asemele, — talle vastati: „Pariisi Kommuun“, ja Louis mõistis, et Pariisi kommuun elab kusagil Musta Lese tänavale läheduses. Kuid Pariisist lahkunud peened mehed ja muretud naised ei tahtnud anda ilusaimat linna maa-

pääl müürseppadele, puuseppadele ja seppadele. Ja uuesti kahurikuulid hakkasid purustama maju, nüüd neid ei saanud enam kurjad preislased, vaid hääd „Inglise“ ja teiste kohvikute alalised külalised.

Ja Louis mõistis, et tal on vaja pöörduda oma vanale kohale Püha Vintsentsiuse kindluses. Kuid aia-viljapoe omanik proua Monot ei olnud ainult hää naine, vaid ka hää katoliiklane. Ta keeldus laskmast oma majja ühe jumalasalgaja poega. Louis Roux võttis piibu hambaisse ja oma poja Pauli õlgadele ning läks kindlusse. Ta veeretaskuule kahuri juurde, ja Paul mängis padrunikestadega. Öösel poiss magas pumbavahi majas. Vaht kinkis Paulile uue savipiibu, täpselt samasuguse kui see, mida suitsetas Louis Roux, ja tükkise seepi. Nüüd Paul, kui oli väsinud kuulamast paukusid ja vaatamast kuulesülitavat kahurit, võis lasta seebivulle. Vullid olid mitmet värvi — sinised, roosad ja lillad. Inimesed, kes unustasid minutiks kahuri, ütlesid Paulile:

„Sa oled ju päris kommunaar.“

Agatöömeestel oli vähe kahureid ja vähe kuule, ja töömehi endid oli vähe. Aga inimesed, kes elasid nüüd endises kuningalossis, vedasid igapäev uusi sõdureid — kehva jõuga ja napi mõistusega talumeeste poegi, ja uusi kahureid, kurjade preislaste kingitusi. Juba paljud kindlused olid nende käes.

Juba sõdurid said käsu vallutada Püha Vintsentsiuse kindlus. Louis Roux kahe terveksjäänud töömehega laskis sõdurite pääle. Siis leitnant käskis panna välja valge lipu, ja Louis Roux, kes oli kuulnud, et valge lipp tähendab rahu, ei lasknud enam. Kolm töömeest ootasid sõdureid naeratades ja piipu suitsetades, ja väike Paul, kellel enam ei olnud seepi, hoidis piipu suus ja naeratas ka. Aga kui sõdurid olid tulnud päris lähedale, leitnant käskis kolmel neist tappa kolm mässajat. Väikese kommunaari ta tahtis vangistada elusana, et näidata oma mõrjsale.

Sõdurid oskasid lasta, ja kindluses tulles nad nägid kolme meest piipudega lamavat kahuri kõrval. Sõdurid olid näind palju tapetud inimesi

ega imestand. Kuid nähes kahuri juures väikese poisi piibuga, nad kaotasid pää ja tuletasid meelde — ühed Püha Jeesust, teised tuhat kuradit.

„Kust sa siia said, jäle lutikas,“ küsis üks.

„Olen päris kommunaar,“ vastas naeratades Paul Roux.

Paul Roux viidi Luxemburgi aeda. Sääli lossi ees oli eraldatud suur maatükk, kuhu aeti vangistatud mässajad. Paul käis vahvasti nende seas, ja soovides lohutada mõnd kibedasti nutvat naist, ta ütles:

„Oskan lasta seebivulle. Mu isa Louis Roux suitsetas piipu ja laskis kahurist. Mina olen päris kommunaar.“

Kuid naised nutsid seda kuuldes veel kibedamini.

Leitnant leidis poisi magavat ja äratas ta kerge müsuga. Poiss hakkas ärgates nutma, kuid nähes leitnandi mõrjsjat Gabrielle'i lõbusat nägu, võttis suhu oma piibu, naeratas ja ütles:

„Olen päris kommunaar.“

Gabrielle ütles rahuldatult:

„Tõepoolest, nii väike. Arvan, nad sünnivad mõrjsukaiks, ja nüüd nad vaja hävitada kõik, isegi vast-sündinud.“

„Nüüd oled vaadand, ja võib teha talle lõpu,“ ütles leitnant ja kutsus sõduri.

Kuid Gabrielle palus teda oodata natuke. Ta tuletas meelde, et kord laada ajal ta nägi barakki riputatud savipiipudega, mida noormehed laskisid püssidest. Olgugi aadlisoost, Gabrielle armastas lihtrahva lõbusust, ja sellepärast ta palus püssi.

Nähes tüdrukut püssiga, vangid jooksid laiali. Ainult Paul seisis rahulikult piibuga ja naeratles. Gabrielle tahtis tabada liikuvat piipu, ja sihtides ütles poisile:

„Jookse ometi! Ma lasen!“

Kuid Paul oli näind tihti inimesi laskvat püssi, ja seepärast jäi seisma. Siis Gabrielle laskis, ja et ta laskis esimest korda, on täiesti andestatav ta eksimus.

„Mu armas,“ ütles leitnant, „lõbistate paremini südameid nooltega kui savipiipe kuuliga. Vaadake, tapsite selle jälgeduse, kuid piip jäi terveks.“

Paul Roux, kes oli eland maa pääl neli aastat ja enam kõigest armastand lasta savipiibust seebivulle, lammas liikumatuna.

Hiljuti kohtasin Brüsselis vana kommunaari Pierre Lautrec'i. Sõbrustusin temaga, ja üksik vanamees kinkis mulle oma ainsa varanduse, millest kuuskümmend aastat tagasi väike Paul Roux oli lasknud seebivulle. Pierre Lautrec oli olnud tol maipäeval samas vangilaagris. Pea-aegu kõik säälolijad lasti maha. Pierre Lautrec jäi ellu sellepärast, et mingisugused härrad hakkasid arutama, et on vaja ometi kellelgi töötada. Pierre Lautrec saadeti asumaile viieks aastaks, ta põgenes säält Belgiasse ja viis läbi kõigi vae-

vade piibu, mille oli võtnud Paul Roux' laiba juurest. Ta andis mulle selle ja jutustas kõik, mis olen kirjutanud.

*

Puudutan seda tihti tigidusest kui-vade huultega. Selles on õrna ja süütu hingamise jälg, võib-olla, lõhkend seebivullide jälg. Kuid see väike Paul Roux' mänguasi kõneleb mulle suurest vihkamisest. Põlvitades selle juurde palun üht: *nähes valget lippu mitte langetada püssi, nagu seda tegi Louis Roux, ja kogu eluröömu pärast mitte anda käest Püha Vintsentsiuse kindlust, milles veel on kolm meeletut töömeest ja seebivulle laskev laps.*

KARL FREIBERG

Pariisi kommuun 1871.

„18. märtsi hommikul äratati Pariis mürisevate hüüetega „Elagu kommuun!“ Mis oli siis see kommuun, see sfinks, mis sai selliseks mõistatuseks kodanlistele ajudele?“

Nii küsib Karl Marx oma teoses „Klassisõda Prantsusmaal“.

Oma manifestiga 18. märtsil kuulutas Pariisi kaardiväelaste keskkomitee, kes oli kommuuni esimene tegelik võimukandja:

„Pariisi proletaarlased said aru, et saabus tund, kuna nad ise pidid päästma maa, võttes endi kätte ühiskondlikkude asjade valitsemise. Nad said aru, et nende pääle on pandud see kohustus, et neil on vastuvaidlematu õigus saada iseenda saatuse juhtijaks ja võtta enda kätte valitussvõim.“

Millistel asjaoludel sündis siis Pariisi kommuun, mis põhjused sündisid Pariisi proletaarlasti koos radikaalsete kodanlastega võtma poliitiline võim enda kätte?

Pariisi kommuun oli, nagu 1917. a. Vene revolutsioongi ja eriti bolševistlik võimuhaaramine ning nõukogude vabariigi loomine, kaotatud sõja otsekohene järelsus. Kuigi veel 19. jaanuaril 1870. a. rahvahääletusel Napoleon III poolt anti üle 7 miljoni hääle, oli kuningriiklik Prantsusmaa

ometi seesmiselt lõpulikult mäda. Revolutsiooniline liikumine tugevnes üha, ja sõdagi Saksamaa vastu, mis ette võeti päämiselt sisemise vaenlase mahasurumiseks, ei suutnud ometi sumbutada revolutsioonilist liikumist ega päästnud Napoleoni. See sõda sai just kuningriigi hauaks. Kuningriik oli oma aja ära elanud, oli jõuetu sakslastelegi vastu panema, ja pärast kohutavat kaotust Sedanis 2. septembril 1870 järgnes päris iseenesest Napoleoni kukutamine ja vabariigi välja kuulutamine kaks päeva hiljem, 4. septembril. See oli täiesti veretu revolutsioon, ilma mingisuguste võitlustetagi. See ei olnud mingi sotsiaalne liikumine, ei taotlenud mingeid sotsiaalseid sihte. Vabariigi väljakuulutamine oli vaid rahvuslik kaitsevahend lõpuliku lüüasaamise vastu sõjas, mille Napoleoni välitus oli endaga kaasa toonud.

Aga seegi kaitsevahend osutus mõjutuks. Prantsuse talupoeg, seega ka kogu Prantsuse provintsi, kelle tagur-lusele toetus kuningriik, ei näinud Saksa vägede sissetungis Prantsusmaale endile mingit erilist hädaohtu. Elsass-Lothringi kaotus paistis talupoegadele olevat hoopis väiksem pahe kui sõjaraskuste kandmine. Ja just talupoegade keskel leidis rahuidee

1870. a. ja 71. aastail sama kiiresti pinda kui 1917. aastal Vene talupoegade keskelgi. Oldi valmis rahu tegema iga hinna eest.

Hoopis vastupidine meeleolu valit- ses aga revolutsioonilises Pariisis, ain- sas vabariigi kantsis kogu Prantsus- maal. Vabariiklik Pariis nägi sõja- kaotuses suurimat hädaohtu just vabariiklikule Prantsusmaale. Ja kui rahuidee 1871. aastal sai valdavaks, siis mitte radikaalsete elementide hulgas, vaid just kõigi reaktsoonää- ride ja monarhistide keskel.

Kui 8. veebruaril 1871. a. valiti rahvuskogu, kelle ülesandeks oli pää- miselt rahulepingu sõlmimine, siis oli selles vaid 200 vabariiklast roh- kem kui 400 kuningriiklase vastu. Niivõrd oli maa, provints väsinud sõjast, et suures enamuses saatis rahvuskogusse monarhiste, kes luba- sid rahu iga hinna eest. Pariis selle vastu nõudis aga võitluse jätkamist, „sõda kuni nugaeni“ — ja valis ainu- üksi mehi, kes olid valmis sõja jätkamise eest välja astuma.

13. veebruaril astus rahvuskogu Bordeaux's kokku ja 1. märtsil kin- nitas ta rahulepingu 516 häälega ainu- lult 107 hääle vastu. Umbes pool kõigist vastuhääletajaist olid Pariisi esindajad.

Rahutegemisega pidid rahvuskogu võitlused õieti ka lõppema. Uue põhiseaduse määramiseks pidi vali- tama uus rahvuskogu. Kuid rahvus- kogu enamus teadis väga hästi, et pärast rahusõlmimist valimistel vae- valt enam võis loota monarhistlikku enamust. Omavalitsusvalimised 30. aprillil näitasidki, et enamuse kao- tuse kartus oli täiesti põhjendatud, sest need andsid vabariiklastele suu- re enamuse. Sellepärast kuulutati rahvuskogu end asutavaks koguks ja oleks kahtlemata küll kuningriikliku korra uuesti jalule seadnud, kui mitte monarhistide endi keskel poleks tekkind lahkarvamusi uue monarhia vormi suhtes.

Need lahkarvamused ei keelanud midugi kõiki monarhiste ühinemast tulises vihas vabariikliku Pariisi vastu, kes oligi sel ajal ainsaks reaals- seks toeks Prantsuse vabariigile. Ei saadud aga kuningriigi uuesti jalule-

säädmisest enne olla tõsiselt juttu, kui Pariis polnud purustatud.

Nii tekkiski terav vaen Pariisi ja provintsi vahel. Pariis, kes oli san- garlikult vastu pannud viiekuisele piiramisele, sai nüüd rahvuskogu liiderite poolt ainult sõimusõnade osaliseks. Sest ta oli ju vabariiklik ja lisaks veel osati koguni sotsialist- likki.

Et monarhistlikku riigipööret viia läbi, selleks oli tingimata vajaline enne Pariis teha kahjutuks, talt kõige päält relvad ära korjata. Loo- mulikult oligi rahvuskogul vajaline pärast rahulepingu sõlmimist arvet pidada ka oma sisemise vaenlasega, Pariisi rahvusliku kaardiväe prole- taarlikuma osaga. Selle tähtsa üles- ande usaldas rahvuskogu tema poolt valitud täitva komitee juhataja Thiers'i hooleks.

□

Pariisi kaitseväge tugevamaks rel- vastusjõuks olid aga selle kahurid, arvult umbes 400. Need olidki, mis sünnitasid rahvuskogule tõsist pää- talu, ja võitlus nende kahurite pärast oligi Pariisi kommuuni tekkimise otsekoheks põhjuseks.

Et need kahurid, mis olid muret- setud mitte riigi, vaid just Pariisi linna poolt, jäid Pariisi kaardiväe kätte, selles oli kaudselt süüdi ka Saksa sõjavägi. Saades oma võidu- rikka pääletungi tasuks Elsass-Loth- ringi, ei tahtnud sakslased ometi sel- lega veel mitte leppida. Nad surusid rahutingimustes läbi õigusi Pariisi sisse marssida, et alandada seda lin- na, kes oma visa vastupanuga oli Saksa sõjaväele nii palju meelehärma valmistanud.

Kui 27. veebruaril Pariisi elanik- kude keskel levis teade fortide ja Elisée välja sakslaste kätte andmi- sest, tekkis sääl kirjeldamatu mee- le- paha. Kutsuti avalikult üles relva- dega väline vaenlane Pariisist tagasi tõrjuma. Ja pea kogu kaardivägi oli valmis ühinema rahva üleskutsega. Ainult suure vaevaga suudeti meeli rahustada ja nii ära hoida üldist veresauna Pariisi elanikkude ja Saksa sõjavägede vahel.

Kui nüüd sakslased linna sisse marssisid, ei tunnud valitsus aga vähe-

matki huvi selle vastu, et kahureid, mis asusid sakslastele loovutatavail maa-aladel, kindlasse kohta toimetada. Nähtavasti vist monarhistlik riigivalitsus päris hää meelega oleks näinud, et relvad ennem oleksid läinud sakslaste kätte, kui et olid Pariisi kaardiväe käsutuses. Kuid kaardivägi ise oli ometi valvel ja toimetas relvad maa-alale, kuhu sakslastel polnud juurepääsu.

Neid sakslaste käest päästetud kahureid oli rahvuskogul aga iga hinna eest saada oma võimusse. Ei oldud mitte päris kindel uue isevalitsuse ehitamise töös, kui 400 kohutatavat relva oli vabariiklaste käsutuses. Alul katsuti õnne ähvardustega. Pariisi ei tahetud enne tunnustada Prantsusmaa päälinnakski, kuni kahurite asi lahendatud. Rahvuskogu valiski sellepärast oma asukohaks Versailles', kuhu see pidi 20. märtsil kokku tulema. Aga Versailles'ski ei tunnud monarhistide võimumed endid küllalt julgetena vabariiklikkude tulirelvade eest, mis päälegi asusid nii lähedal. Sellepärast tehti otsuseks kahureid ikkagi oma valdusse saada. Kõige sobivamaks teeks selle sihi saavutamisele paistis olevat — kahureid lihtsalt varastada, millise vägi-teo kordasaatmine määrati kindlaks 18. märtsi hommiku pääle.

Määratud päeva hommikul kell 3, kui Pariisi elanikud magasid kõige rahulikumat und, vallutasidki Thiers'i rügemendid Montmartre'i, kus asusid need kardetud kahurid. Kahurite ootamatu varastamine oleks vististe ka ilma suuremate raskusteta võinud korda minna, kui Thiers'i rügemendid poleks suure rutuga unustanud ühe hoopis väikese asja — nimelt hobuseid kaasa võtmast. Hobustele tuli sellepärast alles järele saata, kuid vaheajal levis Pariisi elanikkude keskel kulutulena teade kavatsetavast kahurite vargusest. Kiiresti kogus suur rahvahulk sündmuse kohale, kus hakati Thiers'i sõdureid manitsema loobuma oma ebaausast ettevõttest. Manitsusel oli tulemusi, sest rügementide hulgas polnud monarhistlikkude võimukandjate vastu erilist lugupidamist. Thiers'i rügemendid vennastusid peagi rahvaga ja Pariisi kaardiväelastega. Kui siis rü-

gementide juht kindral Lecomte pärast käsu andis tuli avada relvadeta rahvahulga pääle, vangistati ta ise-enda sõdurite poolt ja lasti maha.

Selline ootamatu sõjavägede ülemineku rahva poole sündis Thiers'i ülepääkaela Pariisist põgenema, mässutulest veel puutumata jäänud sõjaväeosasid endaga kaasa võttes.

Seda põgenemist mässuline Pariis milgi kombel ei takistanud. Thiers võis rahulikult talle ustavaks jäänud väeosasid enda ümber koondada ja oma võimu kindlustada Versailles's.

□

Seega sündis Pariisi kommuun täiesti ettevalmistamatult, stiihiliselt. Pariislaste mässuline väljaastumine monarhistliku rahvuskogu vastu oli neile väljastpoolt otse vägivallaga pääle surutud. Väljaastumist polnud kõige vähemalgi määral teadlikult ette valmistatud, kuigi Pariisi revolutsioonilistes ringides seekord üsna silmapaistval kohal seisid L. Blanqui poolehoidjad, kes varemalt küll olid teinud katseid poliitilist võimu salaihingute abil vallutada. Seekord üllatasid sündmused aga blanquistegi täiesti ootamatult.

Selline ettevalmistamatus sai aga saatuslikuks kogu kommuunile endale. Esimesil päevil pärast Thiers'i põgenemist ei taibanud kaardiväe keskkomitee, kes pidi poliitilise võimu võtma oma kätte, selle võimu kindlustamiseks öieti mitte midagi ette võtta. Monarhistide leer oli löödud segi, Thiers oma poolehoidjatega pää kaotanud, meeolelu sõjaväes ebakindel. Oleks Pariisi kaardivägi rünnanud põgenevat Thiers'i, oleks monarhistide kaotus olnud kindel ja vabariiklaste võim riigis kindlustatud. Seda aga ei sündinud. Monarhistidele anti aega oma jõudusid koondada — ja kui siis mõni nõdal biljem, 3. aprillil, otsustati Versailles' vasturünnak ette võtta, lõppes see loomulikult tagajärjetult. Asjata lootsid kommunaarid nüüd veel valitsuse vägede ületulekule kommuuni poole, nagu see sündis 18. märtsil. 3. aprillist pääle tuli kommuunil juba asuda kaitseseisukorda kogu reaktsioonilise Prantsusmaa vastu.

□

Friedrich Engels kirjutas Pariisi kommuuni 20. aastapäeva puhul 18. märtsil 1891 nii:

„Mu härrad, te tahate teada, kuidas näeb välja proletariaadi diktatuur? Vaadake Pariisi kommuuni! See oli proletariaadi diktatuur.“

Kuidas nägi siis välja see proletariaadi diktatuur?

Pärast Thiers'i põgenemist 18. märtsil langes valitsusvõim Pariisis otsekuu iseenesest kaardiväe keskkomitee kätte, sest see oli ju ainus organisatsioon, kel oli elanikkude üldine lugupidamine.

Nii siis tuletas kommuuni esialgne valitsus meele Vene revolutsioonis populaarseiks saanud sõdurite nõukogusid.. Tööliste nõukogusid kommuuni ajal ei asutatud, kuid kaardivägi koosnes üsna suurel määral töölistest.

Kuid see sõjaväeline valitsus oli kaugel igasugusest sõjaväelisest diktatuurist. Kaardiväe keskkomitee ei pidanud ise end sugugi kompetentseks võimukandjaks. Järgmisel päeval pärast võimu vallutamist, kui oli vaja otsustavalt tegutseda, arutas keskkomitee küsimust, mida enne ette võtta, — kas otsekohe marsšida Versailles' pääle või peab enne apelleerima rahva poole. Enamuse saigi viimane seisukoht. Enne valimised, siis alles võidu kindlustamine — just nagu need mõlemad ei oleks võinud käia käsikäes! See liig demokraatlik seisukoht sai aga saatuslikuks kogu kommuuni olemasolule.

Valimised määrati kindlaks 26. märtsiks ja 28. märtsil andis keskkomitee kogu võimu üle uuesti valitud kommuuni valitsusele. Keskkomiteele jäid ainult puhtsõjaväelised funktsioonid.

Aga nüüd osutus võimu kindlustamine kahjuks juba võimatuks.

□

Kommuuni valimised sündisid üldise hääletamise alusel. Valitud 90 liikmest oli Versailles' valitsuse pooldajaid 15 kodanlist radikaali, kes olid küll opositsioonis valitsusega, kuid kes hülgasid ka mässu ja kommuuni. Kommuuni suur enamuse koosnes aga kindlaist revolutsionäärest — jakobiinidest, blanquistidest

ja proudhonistidest. 17 kommuuni liiget, peaaegu erandita proudhonistide leerist, kuulusid Internatsionaali liigete hulka.

Töölisi nende umbes 70 revolutsionääri hulgas oli aga ainult väike vähemus — kõigest 25 inimest. Teised liikmed, eriti kommuuni blanquistlikku tiiba kuuluvad, olid pärit väga mitmesugustest intelligent kutsetest. Sääm leidis ametnikke, advokaate, ajakirjanikke, üliõpilasi jne. Kommuuni koosseisu silmas pidades oligi ehk õigus Lissagarayl, kui ta oma kommuuni ajaloos ütleb:

„Kommuuni on nimetatud tööliklassi valitsuseks. See on suur eksimus. Tööliklass oli küll võitluses, oli võimu juures, ta hingetõmbus üksi on selle liikumise teinud suureks, kuid tal endal oli väga väike osa valitsuses.“

Oma koosseisu poolest polnud see küll mitte proletariaadi valitsus, küll aga oma sihtide ja võimu poolest. Ja nii mitmedki tähtsad kohad ses valitsuses olid töökodadest tulnud inimesed, juhid, kes oma ülesande täitsid paremini kui intelligendid. Enamus kommuuni kuuluvast töolisist olid aga Internatsionaali liikmed ja Internatsionaali vaim valitses osalt kommuuni tegevuses.

Tegelikult ei saanud aga Pariisi kommuun sotsialistlikus suunas kuigi palju korda saata. Aeg oli selleks ka liig lühike — kommuuni eluiga kestis ju ainult kaks kuud, kusjuures pääle oli vaja ööd kui päevad olla valvel oma julgeoleku pärast. Poliitilise võimu käeshoidmise küsimus oli esimesejärgu tähtsusega küsimus. Sotsiaalsed uuendused pidid loomulikult niikaua ootama, kuni võimu küsimus otsustatud. Enne aga, kui jõuti esimese sammuni sotsialiseerimise alal, oli kommuuni olemasolul lõpp.

Kiiremalt sotsialiseerimisele asumist takistas ka Pariisi tööstuse iseloom. Sääm seisis valdaval kohal väike- ja käsitööstus, kuna suurtööstus puudus üldse.

Osalt nõrgestasid kommuuni tegevust ka üsna suured ilmavaatelised lahkuminekud jakobiinide ja proudhonistide vahel. Jakobiinid-blanquistid tunnustasid ainuüksi poliiti-

kat, pooldades isegi terroristlike võitlusvahendeid, kuna proudhonistid hülgasid poliitika ja lootsid üksi töölisorganisatsioonide omaabile. Süntees poliitika ja majanduse vahel oli veel teoks saamata, ilma milleta kaasaja sotsialismi üldse ei saa ette kujutada.

See tüli poliitika ja töölisorganisatsioonide omaabi vahel võttis kommuuni lõpupäevil õige terava kuju. Poliitika pooldajad jakobiinlased olid kommuunis enamuses — ja kui 1. mail 34 häälega 28 vastu otsustati asutada eriline kõrgem võimuorgan, hääikorra komitee, siis keeldusid proudhonistid selle valimistest osa võtmast, kuna juba komitee nimetuski tuletas meele Robespierre'i aegset hirmuvalitsust.

Sellest ajast päle jaguneski kommuun lõpulikult kaheks vaenulikuks leeriks, milline asjaolu muidugi tunduvalt nõrgestas kommuuni jõudu ja kiirustas selle langemist. Selles seisiski kommuuni suurem traagika. Üks ajaloolane (Dubreulh) tähendab selle kohta:

„Nii seisid jakobiinid ja föderalistid vaenulikkudena vendadena enne viimast lahingut, enne oma surma barrikaadidel.“

Ja 21. mail tungisidki Versailles' valitsuse väed Pariisi. 22. mail peeti viimane kommuuni koosolek. Kommuuni sõjalised jõud olid võimetud tagurlaste rünnakut tagasi tõrjuma.

Kommuuni saatuse oli seega otsustatud. Kuid vihased võitlused tänavail, barrikaadidel kestsid veel rohkem kui nädala. Alles 29. mail vallutati versailles'laste poolt viimased barrikaadid. Pariisi proletaarlased kaitsesid oma kommuuni otse meeleheitliku visadusega, kuigi seisukord oli täiesti lootusetu.

Kommuun uputati sõna otsekohe- ses mõttes verre. Thiers'i valge terror võis pidada oma kohutavat võidupidu. Kommuuni ohvrite arvu surrutena loetakse vähemalt 20 tuhande päle. Üldine kommuuni surmaheitlustes langenute, tapetute, vangide ja põgenikkude arv tõuseb ligemale sajatuhandele.

18. MÄRTSI REVOLUTSIOON.

Reaktsioonilised ajalehed jätkavad üldise arvamusel võltsimist, muutes tähtlikult sündmusi viimase kolme päeva kestes meie päälinnas. Nad avaldavad toorest laimu, valelikke ja haavavaid süüdistusi omakasupüüdmate inimeste vastu, kes võtsid oma päle suurima hädahoju hetkel raske vastutuse vabariigi päästmiseks.

Erapooletu ajalugu kahtlemata hindab neid väärikalt; see teeb tõeks, et 18. märtsi revolutsioon on uus, tähtis aste eduteel.

Päälinna proletaarid, nähes valitsevate klasside pettust ja reetlikkust, mõistsid, et on saabund tund, kus nad peavad päästma olukorra ja võtma ühiskonna juhtimise oma kätte.

Möödukus ja tarkus, millega nad kasutasid rahvalt saadud võimu, on kõrgemal kiitust.

Nad säilitasid rahu, hoolimata vabariigi vaenlaste väljakutsuvusest, ja osutasid ettevaatlikkusest vaenlase vastu.

Nad näitasid suurimat omakasupüüdmatus ja piiratud enesesalgamist. Vaevalt võtnud võimu oma kätte, nad kutsusid rahva kokku valimisjaoskondadesse omavalitsuse valimiseks, kellele nad otsustasid anda oma ajutise võimu.

Maaajalugu ei tunne teist ajutist valitsust, mis nii oleks rutund andma oma volitusi üldise hääletamisega valitud esindajaile.

Vaadates nende omakasupüüdmatus, ausat demokraatlikku käitumist, küsid imestusega: kuidas võib olla nii autu, ebaõiglane ja häbematu ajakirjandus, mis pillub laimu ja haavamistega neid ausaid kodanikke, kelle tegevus peaks äratama ainult kiitust ja vaimustust?

Kas inimkonna sõpradele, õiguse kaitsjaile, olgu nad võitjad või võidetud, on ikka osaks olla vale ja laimu ohvriks?

Kas töölised, kes produtseerivad kõik ja midagi ei kasuta, kes kannatavad prudust kesk nende ensete kuhjatud väärtusi, mis on loodud

nende raske tööga, alati peavad olema haavatavad?

Kas nad kunagi ei omanda õigust töötada oma vabastumiseks, manamata sellega enda vastu kogu needuste koori?

Kas kodanlus, nende vanem õde, kes võitis vabaduse kätte juba kolmveerand sajandi eest, nende eelkäija revolutsiooni teel, ei mõista, et nüüd on saabund vabanemine ka proletariaadile?

Langegu valatud vere tilgad, mida nutame palavusti, kodusõja tekitajate püüdele, rahva vaenlastele, kes poole sajandi kestes on olnud kõigi meie sisemiste rahulolematuste ja üldrahvalise viletsuse põhjuseks.

Hetkeks peatatud edu käik uneneb jälle, ja proletariaat lõpetab, hoolimata millestki, oma vabastumise ülesande.

Journal Officiel, 23. märtsil 1871.

Naisteosakond vanglas.

Hoolimata kõige hävitamisest, mis oli olnud mingisuguses ühenduses Kommunnaga, kontrrevolutsioon maksis kätte ka läiesti süütuile ohvritele Sajad naised ja lapsed lasti maha. Õnnelikumad neist heideti vanglasse. Paljud ohvrid olid alla 12 aasta vanad.

Erich Välba

RAHU.

Jüüdavast rahust kõnelevad tänapäeval suurtüki torud omas sünges kolleduses, mürkgaasid, aaravad verejõed, suitsevad varemend, viletsuses vaevlevad põgenike ja pagulaste karjad.

Need räägivad rahust.

Inimvabaduste jalgealla tallajad fašistid ja marurahvustlikud isamaa ülistajad oma militaristliku sõnakõlinaga on tänapäeva suurimad rahupõhjad. Tõelisest rahupüüdest annavad tunnistust saladiplomaatia

keerdkäigud, relvatchaste ja keemia-laboratooriumide kohutavad saladused. Neile püüdeile on suitsukatteks sõnad rahust, üleilmsed kongressid, riikidevahelised lepingud, Rahvasteliit.

Ajal, mil tehakse ilusaid sõnu avalikkuse pimestamiseks, tehakse salajas plaane, kuidas tappa inimest, kuidas kohutavamalt külvata hukatust kui seni.

See on kodanluse rahuaade.

See on omapärane tunnustus inimseuse ideaale.

Noorpõlv tööprotsessis.

Tänapäeva kapitalismi kriisi osutub rängemaks kõigist endisist. See kriis on esile toonud massilise tööpuuduse. Ja näib, et kapitalism on jõuetu likvideerima seda. Ta ei suuda korraldada selliselt tööprotsessi, et inimesed saaksid korralikult ja pidevalt tööd. Kodanluse võttes tööpuuduse vastu võitlemisel ei ole annud tagajärgi. Töötatööliste arv kasvab hüppeliselt päev-päevalt.

Ja seetõttu on õigustatud sotsialistliku tööliikumise väited, et käesolev kriis on kapitalismi pankroti tunnistus.

Tööpuuduse all kannatab töötav noorpõlvgi. Ta tunneb ühes vanema põlvtega neid hädasid ja viletsusi, mida toob sotsiaalellu tööpuudus. Vanemate töötaolek sunnib tööprotsessist eemalolijaid noori nälgima, kannatama külma ja käima poolpaljalt koolis. Nende koolikäimine on puudulik ja konarline. Nõrk hariduslik ettevalmistus on neile noortele paratamatus.

Kuid mis teevad tööpuuduse puhul need noored, kes on omandanud alghariduse ja peavad vanemate kehvuse tõttu hakkama elama omal käel. Need on noored poisid ja tüdrukud, kellel ei ole veel mingit kutset. Nad tahavad astuda tööprotsessi, et elatada ennast ja õppida kätte mingi elukutse. Kuid kapitalismi kriisi päevil on töökodade ja asutiste ukсед kitsad. Vähesed noored pääsevad tööle. Päälegi on need noored füüsiliselt nõrgad. Nende esimesed eluaastad mõõdusid maailmasõja või pääle selle kestvais nälja- ja alatoitluse aastais. Alatoitus pidurdas nende arengut varanoorus. Ja hiljem koolis käies nad ei suutnud samu pidada paremais tingimuis kasvanud jõukama klassi noortega. Ja kui nüüd mõni neist noortest püüab pääseda noortele mõeldud vabale töökohale, siis valitakse välja tugevam ja tervem, kuna kidur ja norusnäoline uksest välja saadetakse. Palju on neid noori, kes ei saa õppida mingit kutset, kuid peab rahuldama oma elutarbeid juhusliku tööga.

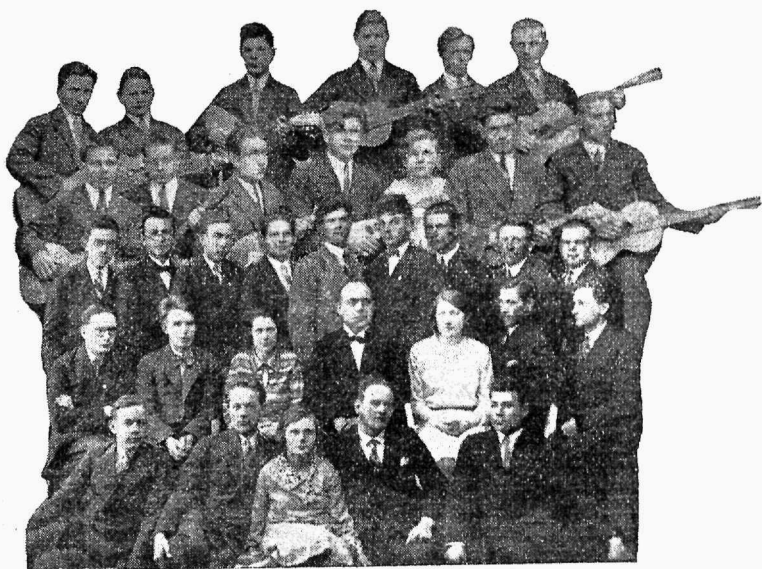
Tööpuudus pigistab ka neid noori, kes on olnud juba mõnda aega tööõppuses või üldse mingis teenistuses.

Töökodade omanikel on tavaliselt kombeks töõpilaste vahetamine. Noor inimene õpib aasta või kaks mingit kutset väikese tasu eest. Kogu aeg teeb ta töökojapidaja hääks kasulikke töõd. Oma töõd paremini tundes, hakkab ta õppeaja lõpuaastail rohkem palka nõudma. Meistrile see muidugi ei meeldi, ta laseb õpilase lahti, võttes asemele uue, küll vilumata, kuid vähese tasu eest. Ja kriisipäevil on töökodade värvatagused töõta noori täis. Nii tekib meil poolväljaõppinud kutsetõõlisi. Nad on sunnitud siirduma igasugu juhuslikkudele töõdele, millel ei ole midagi ühist nende pooliku kutsega. Tööpuuduse ajajärgul on neil raske oma kutseõppust jätkata. Neil on isegi raske üldse leida mingit teenistust.

Ei ole kuigi kerge neilgi noortel, kes on saanud kutselise ettevalmistuse töõstus- või kutsekoolis. Kriisipäevil käib igalpool koondamine ja likvideerimine. Aetakse läbi vanade töõjõududega. Uusi pääseb töõ juurde vähe. Needki noored peavad leppima registreerimisega töõbõrsil ja otsima ükskõik missugust töõd, mis võib olla nende kutsele hoopis võõras.

Väljavaateid korralikuks töõks ei ole keskharidusega noorpõlvelgi. Tõõlisvanemate ja keskkihtide lapsed, kes lõpetavad keskkooli ja tahavad astuda töõprotsessi, leiavad samuti eest asutiste ja töõkohtade kitsad ukсед ja värvavad.

Selline suhe töõlisnoorpõlve ja töõprotsessi vahel ei valitse mitte ainult kapitalismi kriisi päevil, nüüd see on ainult nähtavam ja esiletungivam. See on juba kapitalismi lahutamatu omadus. Neid raskusi on töõlisnoorpõlvel seni ikka olnud. See tuleb sellest, et kodanline maailm ja selle valitsejad ei võta midagi ette töõlisnoorpõlve kasuks ega töõpuuduse likvideerimiseks. Ainult sotsialistlik töõliikumine on tege-

Tartu Noorsotsialistlik ühing — oma muusikaga.

lenud tõsiselt tööliskoorte eluliste küsimustega.

See ei ole üldse loomulik, et all-ealised noored võtavad osa palga-tööst, enese elatamisest. Noored peavad õppima, peavad valmistuma elule, ja selleks peab valitsema selline olu-kord, et noored ei nälgiks, ei kannataks külma ja ei tunneks alatasa teravat puudust vanemate kodus. — *Ühiskond* peab võtma oma hooleks noorte kasvatamise, arendamise ja elatamise. Vanemate töötasu peab olema nii kõrge, et lapsedki võiksid elada. Riik ja omavalitsus peavad tulema appi, et noored võiksid omanada korraliku üldhariduse ja kutse. Kutsekoolis peaksid käima kõik noored, kes ei astu keskkooli. Ja riik ja omavalitsus peavad tulema neile appi, kes ei suuda teha seda omal jõul.

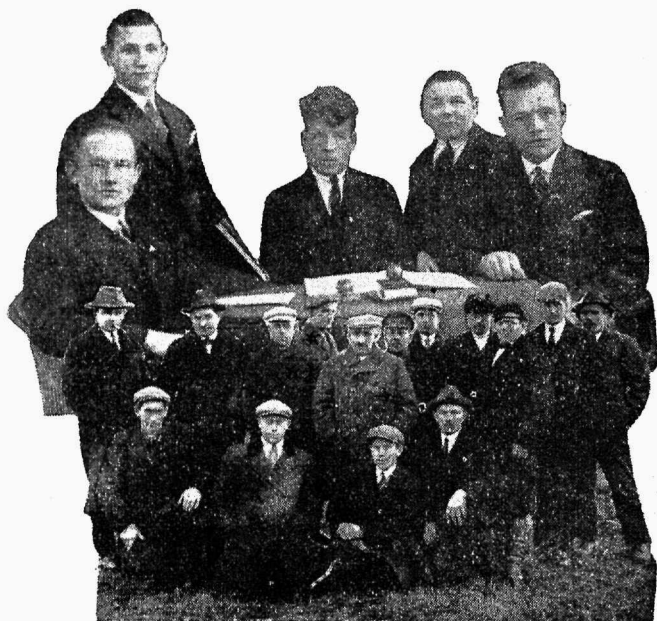
Kui sotsialistlik töölisliikumine — parteid, ametiühingud, noorsooliidud, on püstitanud konkreetse noorsookaitse programmi, püüdes tänapäeval parandada noorpõlve seisundit tööprotsessis ja teisest küljest noorte siirdumist palgatöösse võimalikult vähendada, siis see sünnib

sotsialistliku liikumise tuleviku huvides. Sest noorpõlv, kes tänapäeva kapitalismi kriiside keeristes välja kurnatakse ja tuimaks vintsutatakse, täidaks nõrgalt sotsialistliku liikumise ülesandeid lähemas tulevikus. See noorpõlv saaks nõrga ettevalmistuse sotsialismi teostamiseks, oleks nõrk ühiskonna vallutamisel.

Seepärast sotsialistlikud organisatsioonid arenema töölisliikumisega maailmas on eriti valvel, mis sünnib praegu tööliskoortepõlvega, missugustes tingimustes valmistub ta elule ja kuidas ta siirdub tööprotsessi.

Meil Eestis on noortekaitse eriti nõrk olnud. Tuleb meilgi sellele rohkem tähelepanu pöörata. Sotsialistlikul parteil olgu tööliskoortepõlve olukorra parandamine rohkem esirinnas.

Sotsialistlik noorpõlv tervitab viimase partei kongressi otsust: *asuda võitlusse 8-aastase koolisunduse eest*. Selle otsuse elluviimine tooks noorpõlvele pikema arenguaja. Ja see oleks samm edasi noortekaitse teostamisel.

- 1) Viljandi Noorsotsialistliku ühingu juhatus: E. Heinlaid (esimees), Viktor Malin, Nikolai Veidenberg, Jaak Mukk, Hans Laos.
 2) Rühm Tõrva seltsimehi (ees kolmnurgaga märgitud Alfons Lõhmus).

Koolisunduse kõrgendamine tööpuuduse vastu.

Kõrge sotsialistliku tsivilisatsiooni ülesehitamine sõltub inimlike võimete alalisest ravitsusest kasvatuses selle sõna kaugeimas mõttes. Kasvatus on võimas, vististi võimsaim abinõu, mis maailmal on enese parandamiseks. Aga see peab olema kõigi, aga mitte väheste kasvatus. Põhjused, mis kõnelevad kõrge ead kasuks, millal kasvav generatsioon võib lahkuda koolist, on väljaspool rahvuste piire ja maksavad rippumatult töövõimalustest. Ometi tuleb panna tähele, et samal ajal koolikohustuse ead kõrgendamise tõttu noored tõmmatakse ära tööturult. Hästi haritud töölisklass teostab ka enam produktiooni. Ta loob ja nõuab kõrgemat elutaset. Samal ajal, kui igal maal kahtlemata on omad raskused ja edutempo vastavalt kultuurilistele ja majanduslikele tingimustele on mitmesugune,

ometi võitluse loomus ja vastupanu iseloom igalpool on sarnane ja suuremad tehnilised raskused tõenäoliselt on samad enamikule maadest, kui mitte kõigile. *Kõigi maade sotsialistlike parteide ja ametiühingute ülesanne on jätkata oma propagandat üldise koolikohustuse kõrgendamiseks niikaua, et ükski laps enne 16. eluaastat ei lahku koolist.*

S. T. I. ja R. A. L. komisjon.

□

Kui meie ei ütle töölisklassile, et iga valitsus kapitalistlikus ühiskonnas — ka koalitsioonivalitsus, milles istuvad sotsialistid — jääb kapitali tulunduslik-ideelise võimumehanismi surve alla, siis, kui kord tuleb koalitsiooni aeg, töölisklass läheb koalitsiooni täis illusioone, täis pinevaid ootusi. Siis koalitsioon ei lõpe millegi muuga kui hulkade pettumusega ja sellejärele sotsialistide tunduva lüüasaamisega.

Otto Bauer.

Ludvig Sapotski 50-aastane.

3. aprillil saab meie Tartu seltsimees Ludvig Sapotski 50-aastaseks. Sapotski on väheseid keskealisi sotsialiste, kes alata on olnud elavas sidemes noor-sotsialistliku liikumisega, suur põhimõtete inimene, keda sotsialistlik noorpölv tervitab oma keskel.

Sm Sapotski sündis Tartus, omandas insenerikurse Saksamaal, töötas hiljem Venes. Vabamõllejate (usust vabanenute) liikumise kaudu tuli lähedale sotsialistlikule liikumisele, ühines lõpuks sotsialistide-revolutsionääride parteiga.

1920. aastal Eestisse tulles S. sai Tartu tööstuskooli juhatajaks, mis kohalt aga tagandati — kuna ta mitte küllalt aupaklikult ei olnud kõnelnud Eesti militaristlikest püüetest. Töötab praegu Tartus sama kooli õpetajana.

Meie tervitus põhimõttele kindlale seltsimehele!

Noorsotsialistide töömaalt.

Meie Internatsionaali otsusi.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali Büroo protesteerib Poola sotsialistliku töölis- ja noorsoo-organisatsioonide, eriti noorsotsialistide Du-bois' ja Ciolkosz'i häbematu jälgimise vastu. Büroo kindlustab Poola sotsialistlikule noorpölvle oma sooja solidariteedi ja väljendab lootust Poola sotsialistliku tööliiskonna ja noorpölvle võitlusel õnnestub pea sääda jalule Poola rahva vabadus.

Büroo samal ajal konstateerib, et Saksa sotsialistlikul töölis- ja noor-sooliikumisel otsustavas kaitsevõit-suses on õnnestund panna seisma natsionaalsotsialistliku fašismi pää-letung, ja on veendund, et Saksa sotsialistliku noorpölvle sihikindlal töö l õnnestub hoida Saksa noorpölvle fašistliku hädaohu eest ja sellega aidata kaasa Saksa demokraatia alshoidmist.

Meie Internatsionaal ja tööpuudus.

Sotsialistliku Noorsoo-Internatsionaali büroo asetab kõigi maade töö-lisorganisatsioonide toetamiseks järg-mised nõuded:

1. Tööaja lühendamine noortele.
2. Tööta noorte hoolekanne, eriti noorte kaasatõmbamine hädaabitõ-

dele, edasiharimiskursuste soodusta-mine, tööta noorte toetamine, päeva-kodude asutamine jne.

3. Sääduksliku puhkuse kindlusta-mine noortele.

4. Edasiharimise- ja kutsekooli sundus mtite üksi tööõpilastele, vaid ka noortele töölistele 18. eluaastani.

5. Üldise koolikohustuse piken-damine.

Läti vennasliit „Darba Jaunatne“.

Kongressil 15. veebruaril, mis peeti Riia uues Töölismajas, avanes üle-vaade Läti vennasorganisatsiooni jõudsast kasvust. Liidul on praegu 45 ühingut, neist 8 Riias, kokku 1659 liikmega. Riiga on koondund 956 liiget, s.o. enam kui pooled. Nais-liikmeid on 615 ehk 37,2%, kuna Riia ühingu is naisliikmete protsent on 40,2, see on surem kui üheski teises töölisorganisatsioonis. Kehalise töö tegijaid (nende seas ka õhtukoolides käivad töölised) on liidus 1170, haritlasi 286, õpilasi 178, (18 teama-ta); vanaduselt: 16—18-aastasi — 267, 18—21-a. — 624, üle 21 a. — 668.

Kongressil esindas E. Noorsotsia-listlikku Liitu sm. N. Andresen. Hulk vennasliituisid oli saatnud tervitusi. Kõik töölisorganisatsioonid pühenda-

sid suure tähelepanu sellele huvitava jöudemonstratsioonile.

Uude juhatusse valiti smd. Edgars Vitols, Janis Ruzmanis, A. Miezis, R. Jungelsons, Janis Jansons, Karlis Laškops, Osvalds Zile. Tehnilisse komisjoni, mis töötab juhatusse täiendusena, valiti smd Pakals, Arolovičs ja Kazeks.

Sotsialistlik Kasvatus-Internatsionaal.

Kui Austria „Lastesõprade“ ühing pärast revolutsiooni tegi läbi suure murrangu, muutudes hoolekandehingust, nagu ta oli olnud sõja ajal, sotsialistlikuks kasvatusorganisatsiooniks, siis Austria seltsimeestele varssi sai selgeks, et sotsialistliku kasvatusse sekka kuulub ka rahvusvaheline läbikäimine. Sotsialistlik kasvatus, mis peab silmas kõige laiemas ulatuses sotsioloogilist alust, vajab oma arenguks rahvusvahelist mõjustamist. Peab pandama tähele erimaade olundit, kui tahetakse luua üldised sihtjooned.

1922. aasta augustis Austria seltsimeeste kutsel astusid kokku seitsme

maa sotsialistlike kasvatusorganisatsioonide esindajad nõutlema sotsialistliku kasvatusse põhimõttest. Inglismaa, Saksa, Hollandi, Itaalia, Austria, Šveitsi ja Tšehhoslovakia esindajad asutasid *Sotsialistlike Kasvatusorganisatsioonide rahvusvahelise tööühenduse*. Sellesse koondisse liitus varssi ka Ungari organisatsioon. Uue internatsionaali esimeheks sai Max Winter Viinist.

Koondise esimeheks tööks oli Saksa laialipillatud organisatsioonide liitmine Lastesõprade organisatsiooniks.

Suurim aktsioon viimaseil ajal on olnud Kasvatus-Internatsionaali, Noorsoo-Internatsionaali ja Töölis-sporti Internatsionaali vahelise koostöö loomine. Kolm rahvusvahelist koondist on asetand järgmised ühised ülesanded: 1. Ühise kasvatus- ja noorsoobülletääni asutamine; 2) Ühiste pedagoogiliste kursuste korraldamine; 3. Rahvusvaheliste puhkeajaveetmiste ühine korraldamine. On otsustatud asutada ka rahvusvaheline lastekirjanduse seeria.

Kirjandust.

Urania — Kulturpolitische Monatshefte über Natur und Gesellschaft. Loodusteaduse kujundamine ühiskonnamõistmise aluseks, uue sotsialistliku elukultuuri otsimine — see on „Urania“ ülesanne. Ja sellisena ajakiri, mis on toimetatud huvitavalt ja võrdlemisi kergelt, hulga selgitavate piltidega, peaks leidma meil küllaldaselt lugejaid. Kaasandeks iga kolme kuu tagant raamat. Tellida on võimalik meie Liidu juhatusse kaudu.

Marie Under: Lageda taeva all. Luuletised. See 60-leheküljeline luuletiskogu väärib oma ideelise kesken-duseta põimitud rea elamuste ja loodusnähet kirjeldustega kauni ja hää raamatu nime. Underlikult vaheldusrikkad võrdlused, südamlük suhtumine ainesse, hoog, kergus ja voolavus on selle raamatu voorusi. Eriti hoogsat luuletist „Sõit hommi-kusse“ ja teisi lühemaid kauneid laule loeme naudinguga.

B. K.

Johannes Semper: Päike rentslis. Luuletised. See Semperi viies luuletiskogu on vaheldusrikkam ja komplitseeritum oma ainevallalt ja meeoleoludelt kui ükski muu. Päike rentslis on sümbol sellele raamatule, elu mitmekesisuse ja moondumise peegelpildile. Tervet kogu läbiv intellektuaalne ja artistiline avaldusviis paisub vahel hoogsaks ja tundmuslikuks. Idee tihedus ja kunstiküpsus tõstavad selle luuletiskogu esimeseks läinud aasta toodanguks ja esimesteks eesti kirjanduses üldse.

B. K.

Ed. Treu, Valimik seltskondlikele mängudele. 47 lk., 35 snt.

Kaunis hää seltskondlike mänge valimiku pakub eelmainitud raamat, kuigi too pole eestkätt just määratud töölisnoorsoole, mis aga siiski on sobivam kui mõni varemilmunu, ühtlasi kättesaadavam ka oma odavuse tõttu. Kuigi raamat oma mahutavuselt on kitsapiirdeline, sisaldab ta siiski ligi 100 mängu, liisana pandilunastamisi.

EESTI KIRJANDUS 1931. a.

XXV AASTAKÄIK.

Toimetuseks: Kirjanik Friedebert Tuglas, prof. Albert Saareste ja ajaloolane Hans Kruus.

Tegev ja vastutav toimetaja: lektor J. V. Veski.

Teadvusehuvilisele toob „EESTI KIRJANDUS“ artikleid kirjanduse, keele, rahvaluule, ajaloo, rahvateaduse, ühiskonnateaduse, kultuurkümismuste, filosoofia ja kunsti alalt.

Raamatute lugejale — arvustusi ja ülevaateid ilmunud kirjanduse kohta, nii et aasta jooksul oleksid käsitletud võimalikult kõik ilmunud silmahakkavamad raamatud.

Kaasandena ilmub „Eesti raamatute üldnimestik 1929. aastast alates“, mis osutub eriti tähtsaks, sest ta sisaldab täieliku bibliograafilise ülevaate Eestis ilmunud raamatutest.

Tellimishind: 5 krooni aastas, 2 kr. 50 s. poolaastas, 1.25 s. veerandaastas. Üksiknumbrid 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused, raamatukauplused, Eesti Kirjanduse Seltsi usaldusmehed ning Eesti Kirjanduse Seltsi büroo.

MÄRKUS: Iga „Eesti Kirjanduse“ 1931. aasta tellijale (või mõne varem aastakäigu järeletellijale), kes terve aasta tellimisraha tasunud, antakse hinnata raamatuid 3 krooni väärtuses tellija enese valiku järele suurest, umbes 600 teost sisaldavast nimestikust.

See soodustus on maksev ainult 15. aprillini.

Nimestiku saamiseks teatage oma aadress Eesti Kirjanduse Seltsi büroole Lai tänav 35, Tartu, telefon 6-01.

TALLINNA TÖÖLISTEAATER

VÄIKE TARTU MAANTEE 25.

29. märtsil s. a. kell 8 õhtul pidulik esietendus „**Valge naine**“.
6. aprillil s. a. kell 8 õhtul S. Škvarkini komöödia „**Petis**“.
7. aprillil s. a. kell 3 päeval J. Hašek: „**Vahva sõdur Švej**k“.
7. aprillil s. a. kell 8 õhtul Ast-Rumor: „**Valge naine**“.
EELTEADE: 19. aprillil s. a. esietendus „**Kaamel läheb läbi nõelasilma**“, F. Langeri komöödia.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja.
Vastutav toimetaja **Lui Metslang**. Väljaandja **Mihkel Mihkelson**.
Toimetuse ja talituse: Tallinn, V. Pärnu mnt. 31, postkast 367.
Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.